

עלון שבועי

נחלת שבת

חידושי תורה בזרן הדרוש והאגדה על פרשת השבוע
מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שבת" על התורה והמועדים

ט"ו בשבט תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: ט"ו בשבט – תיקון הלב

מטעם זה נהגו בט"ו בשבט בריבוי אמירת ברכות בכוונה, כדי לחנך בחודש זה שהוא כנגד על הלב, על כוונת הלב באמירת הברכות.

לאור דברינו נבוא ונבאר מדרש תמוה, בילקוט שמעוני (פרשת בשלח רמז רל"ד) מביא, שכאשר עמדו ישראל כנגד ים סוף ומצרים מאחוריהם, ורצה הקב"ה לבקוע את הים לעם ישראל ואילו את המצרים להטביע, טען סמא"ל: מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה". ולכאורה קשה, הרי היה זה אחר יציאתם של בני ישראל ממצרים, לארץ ציה וצלמות, כיעוי במדרש תנחומא (פרשת בשלח סימן י"ח) שמרחיב בענין המדבר שאליו יצאו בני ישראל, אשר היה מלא בנחשים ועקרבים, ונקרא שמו "צלמות" משום צל ועמו מות. ובכל זאת בני ישראל יצאו אל המדבר הנורא מתוך אמונתם בבורא עולם, וכמאמר הכתוב (ידימה ב', ב'): "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", ואיך שייך לקוראם "עובדי עבודה זרה"? כמן כן, הרי עם ישראל עוד בהיותם במצרים, לקחו לקרבן פסח את אלוהיהם של מצרים שחטו והקריבו אותו, ובזה "משכו ידם מעבודה זרה", וגילו שאינם עוד עובדי עבודה זרה?

עוד יש לשאול, כעבור קצת פחות מחמישים יום מקריעת ים סוף, זכו ישראל לקבל את התורה, אלא ששם קרה דבר תמוה, כמו ששנינו (שבת פח). "ויתיצבו בתחתית ההר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אחר מעמד נשגב של קריעת הים, היה עוד צורך בכפיית ההר בשביל לקבל את התורה?!

אלא באמונה יש ג' מדרגות, האחת אמונת המה, כלומר שמאמין במחשבתו ובשכלו שהקב"ה ברא את כל הברואים וכו'. אך יש אמונה עמוקה מזו, והיא אמונת הלב, שגם בלבו מרגיש ש"אין עוד מלבדו" (ויודעים דברי ר' לייב מדוקאר, כי מאמונת המה לאמונת הלב, המרחק רב כרחוק שמים וארץ). אך יש דרגה למעלה מזו, והיא אמונת האברים, שגם האברים מרגישים, שהקב"ה יודע את כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם. וכמו שכתב בספיה"ק חסד לאברהם (להרה"ק ר' אברהם מקאליסק, פרשת כי תשא) וז"ל: וצריך האדם שיהיה האמונה כל כך

שנינו בתחילת מסכת ר"ה מביאה, בא' בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, ובית הלל אומרים, בט"ו בו.

ובספיה"ק בני יששכר (מאמרי חודש שבט, ב', ב') כתב וז"ל: ראש השנה לאילן, לא אמר לאילנות כמו באינך, יש לרמוז מה שקבלנו מרבנותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר שיזמין השם יתברך בעת המצטרך למצודה, כי הנה זה היום אשר עולה השרף באילנות (רש"י ראש השנה יד: ד"ה הואיל), והוא כפי הזכות של כל אחד מישראל, הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה, שיזדמן לו השם יתברך לעת המצטרך את הפרי עץ הדר, והנה תפילתו תעשה פירות, וזהו שרמזו התנא באומרו לשון יחיד: "לאילן", להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצודה. עכ"ל (וע"י לבן איש חי בספרו לשון חכמים סימן ל"ו שתיקן תפילה מיוחדת לכך).

וצריך להבין מדוע ט"ו בשבט הוא הזמן הראוי להתפלל בו על האתרוג.

במדרש (ויק"ר ל, יד) מובא שארבעת המינים הם כנגד אברי האדם: השדרה של הלולב דומה לשדרה של אדם וההודים דומה לעין וערבה דומה לפה והאתרוג דומה ללב. ע"כ (וע"י חינוך מצוה שכ"ד).

והנה כשנוטלים את ארבעת המינים, שונה האתרוג משאר המינים, שכן שאר המינים – לולב הדס וערבה, מאגדים אותם יחד ואילו האתרוג עומד בנפרד ויש להצמידו עם ידיו. ובא להורות, על המצוות שנעשות בגופו של האדם כהנחת תפילין לבישת ציצית וכדומה, שלא די בעשיית המצוה, אלא צריך לחבר אליה את האתרוג – כוונת הלב, ו"רחמנא ליבא בעי" (סנהדרין קו.).

והנה, חודש שבט הוא כנגד הלב, שכן מקום הלב הוא בתחילת שלישי עליון של הגוף, אף חודש שבט הוא אחר ארבעה חודשי השנה, מקום הלב (והרחבנו בזה בפרשת בחוקתי אות י"ט), ואז הזמן הראוי לבוא לתיקון הלב.

ויש לומר בדרך רמז על דברי הכתוב: "רחש לבי דבר טוב" (תהילים מ"ה, ב'), רח"ש ראשי תיבות ראש חודש שבט (כן מובא בספיה"ק דמשק אליעזר), שבחודש שבט מתחיל תיקון הלב ונעשה טוב.

מושרשת בלבו, עד שירגישו כל אברי הגוף גודל האמונה בהשי"ת. עכ"ל.

וכיצד היא אמונת האברים? מבאר זאת בספה"ק נתיבות שלום, שהרי גם המאמין בכל לבו ויודע בידיעה ברורה, שאף אחד אינו יכול להזיקו כי אם בהשגחתו יתברך, גם הוא כאשר יבוא לפניו אריה, יברח מיד, ואף שמבין בשכלו כי הבריחה לא תועיל לו בכל זאת יברח, וזאת משום, שאין האמונה ספוגה בו באבריו, ומצד תכונתם הטבעית כשרואים משהו מפחיד נבהלים ובורחים. לא כן הזוכה לאמונה שלימה החודרת לאברי גופו, אזי שום דבר אינו מפחידו, וגם אבריו לא יתרגשו ולא יזועו. עכ"ל.

לפי זה אולי יש לומר, כי אכן עם ישראל בהקרבת קרבן פסח וביציאתם אל המדבר הנורא, עשו מעשה המגלה על עזיבתם את העבודה זרה וקבלתם את אמונת ה', אולם עדיין היה זה בגדר "אמונת המח", ועדיין היתה חסרה להם אמונת הלב, ועל כך טען הס"מ "הללו עובדי עבודה זרה". וכדי להשריש בלבם של ישראל את האמונה, קרע להם את הים - "קפאו תהומות בלב ים".

ולכן קריעת הים היתה על ידי שבט יהודה שנכנס ראשון לים (עי' סוטה לו.), שכן כתב בספה"ק שם משמואל (ויגש, תרע"ד) וז"ל: ויהודה הוא הלב של ישראל שהוא מלך ולבו הוא לב כל קהל ישראל כמו שכתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"ג ה"ו). עכ"ל.

וזהו שכתב רש"י (בשלח ט"ו, א'): אז ישיר משה, אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה. עכ"ל. כלומר אחר שהגיעו לשלימות אמונת הלב, יכלו לפצוח פיהם בשירה.

אולם עדיין היתה חסרה להם "אמונת האברים", ועל כך באה כפיית ההר כנגינת, שאף האברים הרגישו את גדלותו יתברך.

זהו גם עניינו של ט"ו בשבט, אחר שקראנו את פרשיות גלות וגאולת מצרים, והגענו לידי אמונת המח, בא ט"ו בשבט להחדיר את האמונה אל הלב, ולאחר מכן זוכים להגיע לפורים שענינו "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע" (מגילה ז), שהאברים גם ללא דעת, יאמינו בו יתברך.

והנה חודש שבט הוא עת המסוגל לתורה, וכמו מצינו אשר משה רבינו בתחילת חודש זה החל לבאר את התורה בספר משנה תורה, וכמו שנאמר (דברים א', ג'): "בעשתי עשר חודש באחד לחודש ... הואיל משה באר את התורה הזאת לאמור".

ובספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש שבט מאמר א') כתב, שחודש שבט מורה על השפעה של תורה, ועל כן דייקא בחודש זה הואיל משה לבאר את התורה. יעו"ש. וכמו כן (מאמר ב' אות ד') הוסיף לבאר על פי זה, ענין שפע תורה המתחדש בט"ו בשבט. יעו"ש. ועיין עוד בחידושי הרי"ם (לט"ו בשבט) שהאריך בענין זה שבחודש זה יורד שפע של התחדשות בתורה. והוא מתגלה בט"ו בשבט.

ולדרכינו, מובא בספרי (פרשת עקב) "ולעבדו בכל לבבכם" (שם י"א, י"ג) - זה תלמוד. נמצא כי לימוד התורה חשוב

(פרשת נח סימן ג'): "...ראה מה כתיב אחריו 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך', ואי זה? זה תלמוד שהוא על הלב. ע"כ. לפיכך, חודש שבט שהוא כנגד הלב מסוגל להתחדשות ולהצלחה בלימוד התורה.

ובזה יובן בטוב טעם דברי הבני יששכר שיש להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר לחג סוכות, כי בעת הזאת זמן השפעה של תורה ועבודת הלב, עלינו להתפלל אשר בבוא הימים הנוראים נזכה ל"אתרוג" שהוא כנגד הלב שבו תלויה ההצלחה בתורה.

מעלה נוספת השייכת לאתרוג הוא אכילתו בט"ו בשבט, כמו שהובא בספר קדושת היהודי בשם היהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע, שמי שיאכל אתרוג בט"ו בשבט יזכה להשלים שנתו.

ובספר יפה ללב (ח"ב סי' תרס"ד) כתב, שמנהגם לעשות מרקחת מהאתרוג שבירכו עליו בסוכות, ולהעלותו על השולחן בליל ט"ו בשבט, שיברכו עליו מאנשי הבית איש או אשה, ומה גם אם היא הרה ללדת, שאומרים שהוא סגולה שתלד בריוח ולא בצער, ויצא הולד בר קיימא, לחיים טובים ולשלום, כשאוכלת ממנו באותה שעה.

ולפי דרכינו בודאי אכילה זו מועלת אם מוסיף לכוין שדבר זה ישפיע לפתוח את ליבו, שהאמונה אשר עתה היא רק במח תחדור עמוק לתוך ליבו.

ובקובץ חודש בחודשו (גליון ע"א) הביא מעשה שסיפר בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע, ששאלו תלמידי הרה"ק החווה מלובלין זי"ע את רבם על מאמר חז"ל (תענית כט.) "משנכנס אדר מרבין בשמחה", הרי כיון שאמרו בלשון "מרבין" משמע שבאמת כבר צריכים להתחיל להיות בשמחה עוד מלפני שנכנס אדר, ורק כשמגיע אדר צריכים להרבות בשמחה, ולפני אדר לשמחה מה זו עושה?

והשיב להם, כי זמן השמחה צריכים שיתחיל מראש חודש שבט, תיכף שיוצאים מחודש טבת, ורמז לזה מהתורה (חיי שרה כ"ד, ס"ב) "ויצחק בא מבוא באר לחי רא"י". יצחק מרמז על שמחה, שהרי נקרא יצחק על שם הצחוק והשמחה, ורמזה התורה, "ויצחק בא", מאמתי זמן השמחה? על זה המשיך הכתוב ואמר: "מבוא באר" מאז שנאמר בתורה (דברים א', ג') "בעשתי עשר חודש באחד לחודש הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר", שהוא ראש חודש שבט, ותיכף בראש חודש שבט כבר הגיע זמן השמחה, ומשנכנס אדר "מרבין" בשמחה, בתוספת שמחה על השמחה הראשונה. עכ"ל.

ולפי דרכינו חודש שבט ענינו שמחת הלב - כי בו ישמח לבנו, להחדיר את השמחה אל הלב, אולם חודש אדר ענינו "שמחת האברים" שכבר הגוף עם כל אבריו קופץ רוקד ושמח.

יעזור הקב"ה, שנזכה לכל השפעות הבאות עלינו ביום המסוגל יום ט"ו בשבט הן ברוחניות בלימוד התורה והן בגשמיות, ונזכה שהקב"ה ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", ונזכה לגאולה השלימה אמן.

ניתן להשיג את ספר נחלת שדה על חומש שמות, חידושים וביאורים על דרך הדרוש והאגדה למעלה מאלף עמודים במחיר של ארבעים ₪ בלבד, בפלפון 050-4145482

לתרומות והנצחות!
050-4145482